

УДК 342.9

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ КАРАНТИНУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ГРУЗІЇ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**Олег РЄЗНІК**доктор юридичних наук, професор,
доцент кафедриНавчально-науковий інститут права
Сумського державного університету (Суми)<https://orcid.org/0000-0003-4569-8863>

Статтю присвячено дослідженню особливостей адміністративної відповідальності за порушення правил карантину в Україні та Грузії шляхом вивчення та аналізу окремих норм діючого адміністративно-деліктного законодавства обох країн. З'ясовано, що за діючою в Україні нормативно-правовою базою порушення правил карантину має своїм наслідком притягнення особи-правопорушника до юридичної відповідальності, що може бути або адміністративною, або кримінальною в залежності від специфіки юридичного складу протиправного діяння. Окрему увагу зосереджено на визначенні основних елементів юридичного складу порушення правил карантину як одного з адміністративних проступків у сфері охорони здоров'я населення, а саме встановлено його об'єкт, об'єктивну сторону, визначено можливих суб'єктів вчинення та специфіку суб'єктивної сторони. Констатовано схожість причин запровадження інституту адміністративної відповідальності за порушення правил ізоляції та/або карантину і в Україні, і в Грузії, що було викликано загрозою життю та здоров'ю людей, пов'язаною із розвитком пандемії коронавірусної інфекції у 2020 році та спровокувало внесення певних змін до законодавства, зокрема, і до адміністративно-деліктного. Також обґрунтовано схожість об'єктів

UDC 342.9

PECULIARITIES OF ADMINISTRATIVE LIABILITY FOR VIOLATION OF QUARANTINE RULES ACCORDING TO THE LEGISLATION OF UKRAINE AND GEORGIA: COMPARATIVE LEGAL ASPECT**Reznik, Oleh**Doctor in Law, Professor,
Associate Professor of the DepartmentEducational and Scientific Institute of Law
Sumy State University (Sumy)

The article is devoted to the study of the peculiarities of administrative liability for violating the quarantine rules in Ukraine and Georgia by studying and analyzing individual norms of the current administrative-delict legislation of both countries. It has been found that according to the regulatory and legal framework in force in Ukraine, the violation of quarantine rules has the consequence of bringing the offender to legal responsibility, which can be either administrative or criminal, depending on the specifics of the legal composition of the illegal act. Particular attention is focused on determining the main elements of the legal composition of the violation of quarantine rules as one of the administrative offenses in the field of public health protection, namely, its object, objective side, possible subjects of the offense and the specifics of the subjective side are determined. Similarity of the reasons for the introduction of the institute of administrative responsibility for violation of isolation and/or quarantine rules in Ukraine and Georgia was noted, which was caused by the threat to life and health of people associated with the development of the coronavirus pandemic in 2020 and provoked the introduction of certain changes to legislation, in particular, and to administrative and tort law. The similarity of objects of encroachment due to

посягання внаслідок порушення правил карантину за законодавством обох досліджуваних країн, що пояснюється віднесенням цих протиправних діянь до адміністративних правопорушень у сфері охорони здоров'я населення. Виділено характерні відмінності у адміністративно-деліктному законодавстві України та Грузії щодо особливостей та мір відповідальності за порушення правил ізоляції та/ або карантину. Акцентовано на відмінностях розміру штрафних санкцій за порушення правил ізоляції та/ або карантину, що можуть бути як фіксованими, так і знаходитися у певному діапазоні.

Ключові слова: карантин, ізоляція, охорона здоров'я, юридична відповідальність, адміністративне правопорушення, адміністративна відповідальність, адміністративно-деліктне законодавство, порушення правил карантину, особа-правопорушник

Кінець 2019 – початок 2020 років для усього світу стали вкрай тяжкими у зв'язку із появою серйозної загрози для життя і здоров'я людей – пандемії коронавірусної інфекції COVID-19. Ризики та загрози, пов'язані із швидким поширенням коронавірусної хвороби, звісно вимагали від країн прийняття відповідних заходів щодо їх стримування та протидії. Тому цілком логічно, що одним з методів боротьби та протистояння розповсюдження цього інфекційного захворювання стало прийняття на рівні законодавства низки правових документів, зокрема, і запровадження юридичної відповідальності за порушення правил ізоляції та/ або карантину. Зазначене пояснює те, що інститут адміністративної відповідальності за порушення правил карантину є доволі «молодим», у тому числі це стосується і нашої держави. Однак не зважаючи на це, він постійно буде вимагати вдосконалення з урахуванням вимог сучасності. Відтак, актуальним та важливим необхідно визнати з'ясування особливостей адміністративної відповідальності за порушення правил карантину в Україні та вивчення зарубіжного досвіду на прикладі правового регулювання цих питань у Грузії.

Метою статті є дослідження особливостей адміністративної відповідальності за порушення правил карантину в Україні та Грузії шляхом вивчення та аналізу окремих норм діючого адміністративно-деліктного законодавства обох країн, а також виділення характерних спільних та з'ясування відмінних ознак адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень такого виду.

У нашій державі зведеним нормативно-правовим актом, у нормах якого законодавцем надано визначення адміністративного правопорушення (проступку), закріплено основні види такого роду правопорушень, основні засади адміністративної відповідальності за вчинення цих правопорушень тощо, є Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року (далі – КУпАП). За національним адміністративно-деліктним законодавством основною нормою, що встановлює відповідальність за порушення правил карантину, є ст. 443 КУпАП. Запровадження саме адміністративної відповідальності за такий вид правопорушень шляхом доповнення КУпАП відповідним положенням пов'язано із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на запобігання виникненню і поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19)» від 17 березня

violation of quarantine rules under the legislation of both studied countries is also substantiated, which is explained by the classification of these illegal acts as administrative offenses in the field of public health protection. Characteristic differences in the administrative-delict legislation of Ukraine and Georgia regarding the specifics and measures of responsibility for violating the rules of isolation and/or quarantine are highlighted. Emphasis is placed on the differences in the amount of fines for violating the rules of isolation and/or quarantine, which can be both fixed and in a certain range.

Keywords: quarantine, isolation, health care, legal liability, administrative offense, administrative liability, administrative tort law, violation of quarantine rules, offender

2020 року. Отже, за діючою на сьогоднішній день в Україні редакцією КУпАП адміністративна відповідальність за порушення правил карантину передбачена ст. 443. Структурне розміщення цієї норми у главі 5 Особливої частини КУпАП свідчить про віднесення даного адміністративного проступку до адміністративних правопорушень в галузі охорони здоров'я населення. Також необхідно зазначити, що у розумінні законодавця порушеннями правил щодо карантину людей можуть визнаватися різні діяння, перелічені у ч. 1 та ч. 2 ст. 443 КУпАП, особливості яких будуть впливати і на вибір у майбутньому заходів адміністративно-правового характеру, застосовуваних до особи-правопорушника.

Окрему увагу необхідно зосередити на визначенні основних елементів юридичного складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 443 КУпАП. Як було попередньо з'ясовано, структурне розміщення норми, що визначає адміністративну відповідальність за порушення правил карантину, у главі 5 Особливої частини КУпАП свідчить про віднесення даного адміністративного проступку до адміністративних правопорушень в галузі охорони здоров'я населення. Це своєю чергою і обумовлює об'єкт даного виду адміністративного проступку, яким виступають суспільні відносини у сфері охорони здоров'я населення. Що ж стосується об'єктивної сторони досліджуваного адміністративного правопорушення, то її форми визначаються відповідними частинами ст. 443 КУпАП [1], а тому до них віднесені наступні: 1) порушення правил щодо карантину людей, санітарно-гігієнічних, санітарно-протиепідемічних правил і норм, передбачених Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб», іншими актами законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з інфекційними хворобами; 2) перебування в громадських будинках, спорудах, громадському транспорті під час дії карантину без вдягнутих засобів індивідуального захисту, зокрема респіраторів або захисних масок, що закривають ніс та рот, у тому числі виготовлених самостійно. Якщо суб'єкт правопорушення за ч. 2 ст. 443 КУпАП є загальним, тобто фізична особа, які досягли на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку (ст. 12 КУпАП), то змістовне наповнення санкції до ч. 1 ст. 443 КУпАП вказує на те, що суб'єкт у даному випадку може бути як загальний (фізична осудна особа), так і спеціальний (посадова особа). У будь-якому випадку суб'єктивна сторона правопорушення, передбаченого і ч. 1, і ч. 2 ст. 443 КУпАП, визначається ставленням особи-правопорушника до наслідків та характеризується наявністю вини у формі прямого умислу.

Для визначення розміру штрафних санкцій за вчинення будь-якого адміністративного правопорушення (проступку) у національній валюті необхідно враховувати вимоги п. 5 підрозділу 1 розділу XX Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року. За загальним правилом сума неоподаткованого мінімуму доходів громадян (далі – НМДГ), що використовується для підрахунку штрафних санкцій, є фіксованою та складає 17 гривень [2]. Отже, якщо мова йде про визначення суми штрафних санкцій за порушення правил карантину, визначених ч. 1 ст. 443 КУпАП, то вона буде різнитися в залежності від того, хто саме є суб'єктом вчинення цього правопорушення: якщо це фізична особа, то діапазон штрафних санкцій, що можуть бути застосовані до такого правопорушника, складатиме від 17 000 до 34 000 гривень; у разі ж його вчинення посадовою особою розмір штрафу буде набагато більший і становитиме від 34 000 до 170 000 гривень. Натомість у разі вчинення діяння, що визнається порушеннями правил карантину за ч. 2 ст. 443 КУпАП, розмір штрафних санкцій не залежить від суб'єкту вчинення: для будь-якої особи-правопорушника штрафні санкції будуть складати від 170 до 255 гривень.

Важливо наголосити, що порушення правил карантину може мати наслідком притягнення не тільки до адміністративної відповідальності, але й до іншого виду юридичної відповідальності – кримінальної. Кримінальним кодексом України від 5 квітня 2001 року (далі – КК України) передбачено відповідальність за порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням (ст. 325). Якщо проаналізувати зміст ст. 325 КК України [3], то можна помітити, що тільки за наявності тяжких наслідків порушення правил карантину буде визнаватися кримінально-караним діянням та мати досить високу міру покарання (позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років). Однак якщо

порівнювати зміст ч. 1 ст. 443 КУпАП та ч. 1 ст. 325 КК України, то можна помітити, що адміністративне стягнення у вигляді штрафу за КУпАП та міра покарання за КК України у вигляді накладення штрафних санкцій суттєво не відрізняються (за КК України трохи більший діапазон штрафних санкцій).

На підставі вище викладеного доцільно констатувати, що за діючою в Україні нормативно-правовою базою порушення правил карантину має своїм наслідком притягнення особи-правопорушника до юридичної відповідальності, що може бути або адміністративною, або кримінальною в залежності від специфіки юридичного складу протиправного діяння. Для з'ясування врегулювання цих питань у Грузії пропонуємо більш детально зупинитися на вивченні та аналізі правових засад юридичної відповідальності за порушення правил карантину, що встановлені у цій країні.

У Грузії питання захисту майнових, соціально-економічних, політичних і особистих прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій тощо врегульовані нормами зведеного нормативно-правового акту, а саме Кодексу про адміністративні правопорушення Грузії від 15 грудня 1984 року (далі – КпАП Грузії). Якщо проаналізувати деякі норми цього правового документу, то серед адміністративних проступків, пов'язаних із порушенням правил карантину, можна виділити такі: порушення правил ізоляції та/або карантину; порушення режиму надзвичайного чи воєнного стану [4]. Запровадження адміністративної відповідальності за порушення правил ізоляції та карантинних правил до законодавства Грузії відбулося у зв'язку із прийняттям Закону Грузії «Про внесення змін до Кодексу про адміністративні правопорушення Грузії» від 23 квітня 2020 року.

Порушення правил ізоляції та/або карантину передбачає притягнення особи-правопорушника до адміністративної відповідальності за ст. 4210 КпАП Грузії. Розташування даної норми у главі V Особливої частини КпАП Грузії свідчить про віднесення досліджуваного проступку до адміністративних правопорушень у сфері охорони здоров'я населення. У відповідності до вимог цієї норми порушення правил ізоляції та/або карантину, що визначені Законом Грузії «Про охорону здоров'я», призведе до штрафу в розмірі 2000 ларі для фізичної особи та 10000 ларі для юридичної особи [4]. Зміст ст. 4210 говорить про те, що вона містить відсильну диспозицію, в якій правило правомірної поведінки не викладено, а відсилає до положень Закону Грузії «Про охорону здоров'я» від 27 червня 2007 року, у ст. 11 якого визначено, що правила ізоляції та/або карантину встановлюються Урядом Грузії або міністерством, призначеним Урядом Грузії [5]. Додатково необхідно зупинитися на змісті примітки до ст. 4210 КпАП Грузії. У ній йдеться про те, що у разі порушення правил ізоляції та/або карантину уповноважена особа Міністерства внутрішніх справ Грузії має право з метою захисту життя та/або здоров'я інших людей передати особу-правопорушника до відповідного закладу протягом розумного періоду час. Акцентуємо, що такий захід визначений законодавцем як профілактичний і не вважається адміністративним затриманням [4]. Українське законодавство таких заходів швидкого реагування на порушення правил карантину не передбачає.

При вивченні адміністративно-деліктного законодавства Грузії особливу увагу слід звернути на існування в ньому окремої норми, що встановлює відповідальність за порушення карантинних правил, якщо вони є частиною надзвичайного чи воєнного стану. Згідно змісту ст. 17715 КпАП Грузії порушення правил карантину під час дії надзвичайного чи воєнного стану для особи-правопорушника будуть мати більш сурові наслідки, адже штрафні санкції для фізичної особи обчислюються штрафом у розмірі 3000 ларі, а до юридичної особи буде застосовано штраф у розмірі 15 000 ларі [4]. Важливо наголосити, що українському адміністративно-деліктному законодавству не притаманна наявність такої норми. Натомість вважаємо, що розгляд можливості її закріплення на сьогоднішній день є вкрай актуальним для посилення відповідальності за порушення правил карантину під час дії надзвичайного або воєнного стану в країні.

Отже, вище перелічені правопорушення, пов'язані із порушенням правил ізоляції та/або карантину, тягнуть за собою застосування до особи-правопорушника адміністративних стягнень, що відбувається шляхом накладення штрафних санкцій. При цьому розмір штрафних

санкцій є фіксованим та залежить від специфіки суб'єкта здійснення правопорушення: якщо це фізична особа, то він менший (2 000 та 3 000 ларі за вчинення правопорушень, що визначені відповідно ст.ст. 4210 та 17715 КпАП Грузії); до юридичної особи застосовується більший розмір штрафних санкцій (10 000 та 15 000 ларі за вчинення правопорушень, що визначені відповідно ст.ст. 4210 та 17715 КпАП Грузії). Зазначене є характерною відмінністю адміністративних стягнень за законодавством Грузії від українського адміністративно-деліктного законодавства за порушення правил карантину. В Україні розмір штрафів за такий адміністративний проступок представлений певним діапазоном, який має нижню та верхню межі.

Необхідно акцентувати, що за нормативно-правовою базою Грузії порушення правил ізоляції та/або карантину є підставою для притягнення особи-правопорушника не тільки до адміністративної відповідальності, але й до іншого виду юридичної відповідальності – кримінальної. Питання щодо встановлення підстав кримінальної відповідальності в цій державі, визначення дій, що є злочинними, та призначення відповідних покарань або іншого виду кримінально-правових заходів врегульовані нормами Кримінального кодексу Грузії від 22 липня 1999 року (далі – КК Грузії). КК Грузії містить норму (ст. 2481), згідно якої порушення правил ізоляції та/або карантину може мати наслідком притягнення особи-правопорушника до кримінальної відповідальності. Особливість структурного розміщення цієї норми у тексті КК Грузії свідчить про те, що зазначене протиправне діяння відноситься до злочинів проти здоров'я населення. У разі порушення правил ізоляції та/або карантину, встановлених Законом Грузії «По охорону здоров'я» до кримінальної відповідальності за ст. 2481 КК Грузії може бути притягнути особа, на яку раніше було накладено адміністративне стягнення за вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 4210 КпАП Грузії [6]. Подальший аналіз КК Грузії показує, що ст. 2481 передусім норма, що встановлює кримінальну відповідальність за порушення санітарно-епідеміологічних правил, яка за змістовним наповненням подібна до ст. 325 КК України. Отже законодавство про кримінальну відповідальність і Грузії, і України містить положення, в якому визначено міри покарання за порушення санітарних правил і норм. Однак КК Грузії додатково містить норму, якою окремо встановлюється відповідальність за порушення правил ізоляції та/або карантину, що не характерно українському законодавству.

Проведене дослідження та здійснений аналіз окремих норм українського національного законодавства та діючої нормативно-правової бази Грузії із закріплення юридичної відповідальності за порушення правил карантину дають можливість констатувати як наявність їх спільних ознак, так й існування певних відмінностей.

Зокрема, до спільного у адміністративно-правовому регулюванні юридичної відповідальності за порушення правил карантину в Україні та Грузії можна віднести наступні аспекти: 1) в обох досліджуваних державах запровадження інституту адміністративної відповідальності за порушення правил карантину було викликано загрозою життю та здоров'ю людей, пов'язаною із розвитком пандемії COVID-19 у 2020 році, що спровокувало прийняття на законодавчому рівні нових нормативно-правових документів та внесення змін до законодавства, зокрема, і до адміністративно-деліктного; 2) за законодавством обох країн структурне розміщення норм із закріплення відповідальності за порушення правил карантину свідчить про віднесення цього проступку до адміністративних правопорушень у сфері охорони здоров'я населення, а це свідчить про схожість об'єктів посягання цих протиправних діянь; 3) за законодавством і України, і Грузії розмір штрафних санкцій за порушення правил карантину залежить від суб'єкта вчинення цього адміністративного проступку: якщо суб'єктом є фізична особа, то він набагато менший від того, що застосовується до юридичних осіб у Грузії та посадових осіб в Україні; 4) суб'єкт порушення правил карантину може бути як загальний (фізичні осудні особи і в Україні, і в Грузії), так і спеціальний (за українським законодавством це посадова особа, за законодавством Грузії юридична особа) тощо.

Натомість існує ряд характерних відмінностей у адміністративно-деліктному законодавстві України та Грузії щодо особливостей та мір відповідальності за порушення правил ізоляції та/або карантину. Серед них доцільно виділити наступні: 1) в українському національному

законодавстві адміністративну відповідальність передбачено за порушення правил щодо карантину людей; адміністративно-деліктне законодавство Грузії містить трохи інше формулювання схожого за змістом адміністративного проступку – передбачено відповідальність не тільки за порушення правил карантину, а ще й за порушення правил ізоляції; 2) якщо в Грузії розмір штрафів за порушення правил ізоляції та/або карантину є фіксованим, то за українським законодавством розмір штрафних санкцій за порушення правил карантину представлений певним діапазоном, який має нижню та верхню межі; 3) якщо українське законодавством спеціальним суб'єктом порушення правил карантину визнає посадових осіб, то у Грузії законодавець передбачає адміністративну відповідальність за порушення правил ізоляції та/або карантину юридичних осіб; 4) законодавство Грузії додатково містить норму, якою встановлено адміністративну відповідальність за порушення карантинних правил, якщо вони є частиною надзвичайного чи воєнного стану, що не притаманно українському адміністративно-деліктному законодавству; 5) законодавством Грузії додатково передбачено можливість уповноваженої особи Міністерства внутрішніх справ Грузії з метою захисту життя та/або здоров'я інших людей передати особу, яка порушує правила ізоляції та/або карантину, до відповідного закладу як профілактичного заходу, що не є адміністративним затриманням; українською нормативно-правовою базою можливість застосування такого роду профілактичних заходів, що могли б мінімізувати негативні наслідки від порушення правил карантину, не передбачено; 6) повторність порушення правил ізоляції та/або карантину у Грузії після того, як особу вже було притягнуто до адміністративної відповідальності, має суттєві негативні наслідки для особи-правопорушника, адже у такому разі є законні підстави для притягнення її до кримінальної відповідальності; українське законодавство про кримінальну відповідальність такої норми не містить.

Посилання:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 80731-X. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. Додат. до № 51. Ст. 1122.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р., № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
3. Кримінальний кодекс України 05.04.2001 р., № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25-26. Ст. 131.
4. Administrative Offences Code of Georgia (№ 161; 15.12.1984). URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/28216?publication=495>.
5. Law of Georgia on Public Health (№ 5069; 27.06.2007). URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/21784?publication=37>.
6. Criminal Code of Georgia (№ 2287, 22.07.1999). URL: <https://matsne.gov.ge/en/document/view/16426?publication=235>.

Статтю було подано
Статтю було доопрацьовано
Статтю було прийнято

30.06.2023
21.07.2023
25.07.2023

The article was submitted
The article was revised
The article was accepted